

Споживання риби в Україні є вкрай недостатнім. В середньому на душу населення за рік споживається 12,3 кг риби при раціональних нормах – 20 кг, мінімальних – 14 кг. Понад мінімальні норми риби продукції споживається у Миколаївській, Одеській, Донецькій, Дніпропетровській та

Київській областях (14-16 кг). Найменше рибопродукції споживають жителі Івано-Франківської, Закарпатської, Львівської, Рівненської, Сумської, Тернопільської, Хмельницької та Волинської областей.

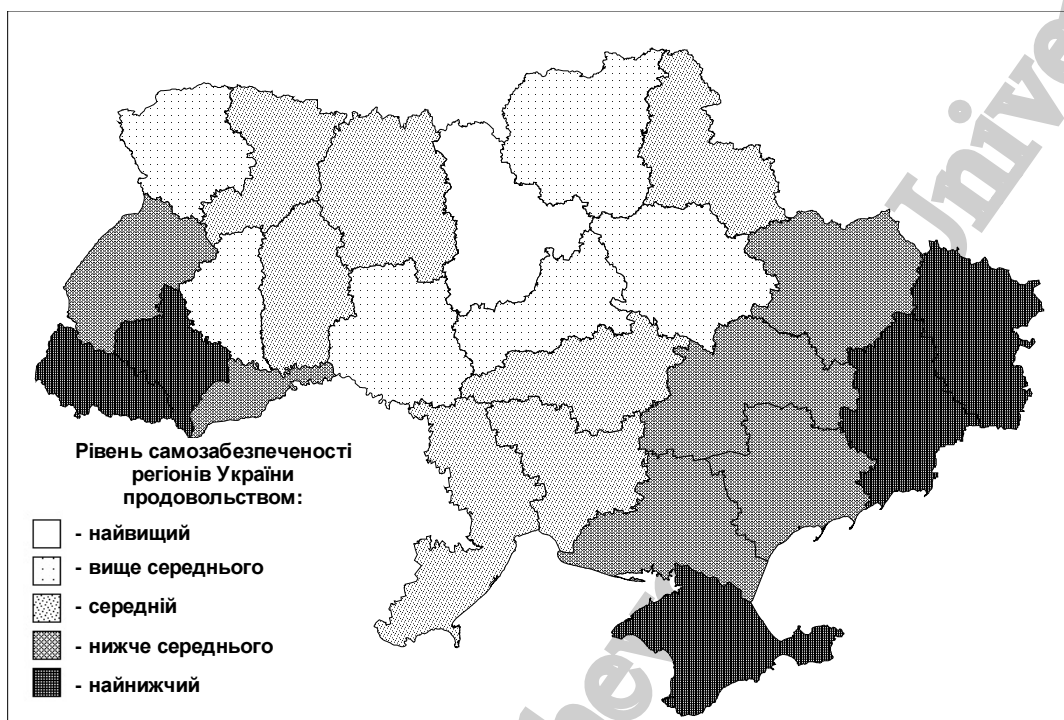

Рис. 1. Групування регіонів України за рівнем самозабезпеченості продовольством

За показниками споживання вищеперерахованих продуктів харчування на душу населення на основі кластерного аналізу здійснено групування регіонів України. Виділено такі групи з подібною структурою споживання:

- кластер 1: Київська, Одеська, Донецька, Запорізька, Дніпропетровська області;
- кластер 2: Миколаївська, Харківська області;
- кластер 3: Львівська, Івано-Франківська, Рівненська, Тернопільська, Волинська, Хмельницька, Житомирська, Чернігівська, Чернівецька області;
- кластер 4: Полтавська, Херсонська, Черкаська, Кіровоградська, Сумська, Вінницька області;
- кластер 5: Луганська область та АР Крим.

Отже, основним фактором, що зумовлює фізичну та економічну доступність продовольства для населення у регіонах України є рівень їх соціально-економічного розвитку, насамперед, це рівень доходів населення та особливості системи розселення.

1. Мезенцева Н.І. Продовольча безпека і регіональні продовольчі ринки в Україні // Економічна та соціальна географія. – Вип. 50. – К., 2001. – С.150-155. 2. Мезенцева Н.І., Мезенцев К.В. Регіональна продовольча доступність як індикатор продовольчої безпеки // Регіональні проблеми розвитку агропромислового комплексу України: сучасний стан і перспективи вирішення. – К., 2002. – С.40-41. 3. Хорунжий М.Й. Організація агропромислового комплексу. – К., 2001.

Надійшла до редколегії 25.05.2007

УДК 911.3

О. Любіцева, д-р геогр. наук, С. Сировець, асп.

СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Проаналізовано основні положення формування сталого розвитку туризму в Україні. Досліджено стратегічні цілі, завдання та основні складові сталого розвитку туризму в Україні. Сформульовані стратегічні напрямки розвитку туризму в Україні відповідно до вимог сталого розвитку туризму в світі на основі формування пропозиції національного туристичного продукту.

Basic positions of forming of steady development of tourism were analyzed in Ukraine. Strategic aims, tasks and basic constituents of sustainable development of tourism in Ukraine were explored. The strategic directions of development of tourism in Ukraine according to the requirements of sustainable development of tourism in the world on the basis of forming of suggestion of national tourist product were formulated.

Постановка проблеми. Підходи до визначення суспільно-географічної сутності сталого (збалансованого) розвитку туризму полягають у формуванні такої діяльності суб'єктів сторін ринкових відносин, яка б за співвідношенням рівня та темпів розвитку була комплекс-

но-пропорційна розвитку економічної, соціальної та екологічної сфер.

Наукові джерела та публікації. Дослідження сталого розвитку закладені працями відомих вчених, які займалися даною проблематикою: М. Баргов, Б. Данилишин,

© Любіцева О., 2008

П. Шищенко, Я. Олійник, С. Лісовський, А. Степаненко, О. Топчів, В. Руденко, Л. Руденко, В. Нагірна, Л. Немець, Д. Стеченко та ін.

Ступінь вивченості. Значний внесок в дослідження збалансованого розвитку, який є однією з актуальних проблем в сучасній географії, зробили вітчизняні та зарубіжні науковці. Водночас Стратегія сталого розвитку туризму в Україні тільки почала розроблятися. Існують міжнародні нормативно-правові акти присвячені цим питанням, конвенції прийняті ООН та ВТО.

Мета статті полягає у формулюванні географічного підходу до стратегії сталого розвитку туризму на основі формування пропозиції національного туристичного продукту, підвищення його конкурентноздатності на ринку міжнародного туризму при одночасному формуванні міжнародно відповідального та екологічно збалансованого розвитку туристичної діяльності.

Актуальність дослідження. Україна має вагомий об'єктивні передумови, щоб увійти до найрозвиненіших у туристичному відношенні країн світу. Україна посідає одне з провідних місць в Європі за рівнем забезпеченості цінними природними та історико-культурними ресурсами, здатними генерувати значний туристичний інтерес у вітчизняних та іноземних подорожуючих.

Ефективний розвиток туризму в Україні можливий за умови створення стратегії сталого розвитку туризму, тому дослідження суспільно-географічних аспектів сталого розвитку туризму є важливим на сучасному етапі.

Основний виклад матеріалу. Розробка стратегії сталого розвитку спирається на міжнародні документи та підходи сформовані вітчизняними науковцями. Сутність сталого розвитку туризму полягає у формуванні екологічно безпечної діяльності, такої діяльності суб'єктів сторін ринкових відносин (споживач – виробник), яка б за співвідношенням рівня розвитку та темпів розвитку була комплексно-пропорційна розвитку економічної, соціальної та екологічної сфер.

Стратегічна мета сталого розвитку України визначена як динамічне підвищення рівня добробуту, збагачення культури, моральності народу на основі інтелектуально-інноваційного розвитку економічної, соціальної і духовної сфер, збереження навколишнього середовища для нинішніх і майбутніх поколінь.

Найважливішими задачами забезпечення сталого розвитку України є перехід на інноваційний шлях розвитку, реалізація загальносистемних перетворень економіки і суспільства, побудова високоефективної соціально орієнтованої ринкової економіки, зниження негативної дії виробничої діяльності на оточуючу середовище і поліпшення її якісного стану [3].

При сталому розвитку туризму всі ресурси використовуються та керуються таким чином, щоб задовольняти економічні, соціальні та естетичні потреби при одночасному збереженні культурної єдності, головних екологічних процесів, біологічного різноманіття та систем життєзабезпечення.

Принципи сталого розвитку туризму: достатності послуг в кожний даний момент часу на певній території у необхідній кількості і номенклатурі відповідно до запитів споживачів; збалансованості між попитом і пропозицією, між окремими складовими індустрії туризму, між суб'єктами ринкової діяльності; структурованості щодо внутрішньої будови індустрії туризму та зв'язків між її складовими; ієрархічності, яка задається ієрархією цілей функціонування складових туристичного процесу, відповідно до якої виділяють державний рівень з регулювання міжнародної діяльності на туристичному ринку та впорядкування внутрішнього туризму; регіональний рівень, на якому деталізуються завдання Стратегії та

розробленої на її основі Програми розвитку туризму; місцевий, на якому реалізуються конкретні цілі розвитку туризму; динамічності, який полягає в розвитку туризму і виявленні певних тенденцій; комплексності процесу обслуговування в туризмі; пропорційності між суб'єктами туристичного процесу та складовими індустрії туризму; ресурсної детермінованості, оскільки локалізація туристичної діяльності великою мірою обумовлена законом абсолютних переваг (наявності рекреаційних ресурсів, в першу чергу, ідеальних туристичних благ, таких як оптимальний кліматичний режим, наявність мальовничих ландшафтів, акваторій зі зручними пляжами, бальнеологічних ресурсів тощо).

Стратегія збалансованого розвитку туризму ґрунтується на рівні розвитку туризму в Україні на оцінці туристичних ресурсів та інфраструктури.

Стратегічним напрямом розвитку туризму в Україні є створення турпродукту, конкурентоспроможного на світовому ринку. Це стосується насамперед таких привабливих туристсько-рекреаційних зон, як Автономна Республіка Крим, Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Миколаївська, Одеська, Полтавська, Черкаська, Чернівецька області, м. Київ, де туризм посідає чільне місце в розвитку економіки [1].

Туризм не тільки прямо або побічно охоплює більшість галузей економіки, а й стимулює їх розвиток. Отже, від функціонування туризму безпосередньо залежить життєдіяльність понад 40 галузей економіки і близько 10-15 % населення України [6].

Розвиток туристичної та курортної галузей впродовж останніх п'яти років характеризується позитивною динамікою. Створення нового іміджу українського турпродукту, конкурентоспроможного в нашій державі та за кордоном, комплексний підхід до розвитку туризму та курортів на регіональному рівні, підтримка розвитку малого та середнього бізнесу у туристичній сфері, зумовили неухильне зростання кількості туристів та обсягів наданих їм послуг [6].

Комплекс санаторно-курортних закладів України налічує майже 3,3 тис. санаторно-курортних закладів різного функціонального призначення (у місяць максимального розгортання налічують понад 482 тис. місць, 145,4 тис. місць функціонують цілорічно), з яких лікувальний напрямки мають 28%, решта спеціалізуються на наданні загальнооздоровчих послуг. Щороку оздоровлюється близько 3,0 млн. осіб, в тому числі 10-14% оздоровлених складають іноземні громадяни [6, с. 116].

Потужність оздоровчих закладів використовується лише на 30-40%. Курортні регіони потенційно в змозі прийняти у 2,5-3 рази більше відпочиваючих, у 2-3 рази підвищити ефективність господарської діяльності, а отже направити до бюджету більше відрахувань і сприяти підвищенню зайнятості місцевого населення [6].

Середньорічна завантаженість вітчизняних санаторно-курортних закладів становить 38-40%. Підвищення середньорічної завантаженості санаторно-курортних закладів в цілому потребує, окрім покращання якості послуг, забезпечення максимально потужного цілорічного функціонування, передусім за рахунок здійснення ефективного управління, гнучкої цінової політики, маркетингових та рекламно-інформаційних заходів [6]. Курортно-рекреаційним спрямуванням вирізняються вісім регіонів України: АР Крим – 31,2%; Донецька – 9,2%; Одеська – 8,4%, Львівська – 7,9%; Запорізька – 7,1%; Херсонська – 6,2%; Миколаївська – 4,4%. Дніпропетровська – 2,5% області. На решту припадає 23,1% оздоровлених осіб.

Для будь-якої держави необхідно мати належний рівень розвитку готельного господарства, адже він

сприяє поживленню усіх суспільно-економічних контактів та зв'язків, посилює економічний потенціал регі-

онів, піднімає рейтинг держави, окремих її міст у світовому співтоваристві.

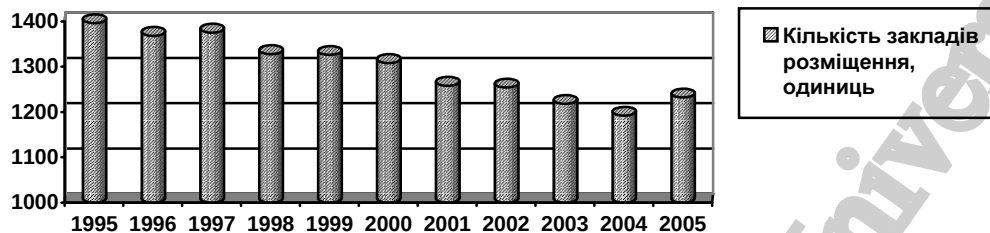

Рис. 1 Динаміка зміни кількості підприємств готельного господарства

На території України у 2005 р. функціонувало 1232 підприємства готельного господарства, в тому числі 788 готелів, 17 мотелів, 8 готельно-офісних центрів, 6 кемпінгів, 35 молодіжних баз та гірських притулків, 235 гуртожитків для приїжджих та 143 інших місця для короткотермінового проживання. Порівняно з 2004 р. їх кількість збільшилась на 40 одиниць, або на 3,4%. Це відбулося, в основному, за рахунок створення нових готелів, розширення кола звітуючи непрофільних підприємств, які мають на своєму балансі місця для короткотермінового розміщення. Серйозною проблемою залишається низька якість сервісу в готелях України при світових рівнях цін [6, с. 83].

Найбільшу місткість мають підприємства готельного господарства м. Київ (8246 номерів), АР Крим (5982), Дніпропетровської (4323), Львівської (3927), Одеської (3262), Донецької (3154) областей, найменшу – Кіровоградської (578), Миколаївської (702), Хмельницької (728) областей. У 2005 р. загальна місткість підприємств готельного господарства збільшилась у порівнянні з 2004 р. на 2,1 тис.місць і склала 106,0 тис. місць. Коефіцієнт використання місткості підприємств готельного господарства України виріс з 0,31 у 2004 р. до 0,33 у 2005 р. Починаючи з 2000 р., в Україні намітилася позитивна тенденція до зростання кількості осіб, що отримали послуги підприємств готельного господарства. Тільки упродовж 2005 р. у готелях та інших місцях для короткотермінового проживання було обслужено 3938,2 тис. приїжджих, що на 30,5 тис., або 0,8% більше, ніж у 2004 р.

Поступові зміни на краще в економічній ситуації створили об'єктивні передумови для розвитку сприятливого для туристичної діяльності ринкового середовища. Позитивні результати дала й державна туристична політика, перш за все, через впровадження системи ліцензування, що посилило контроль за якістю туристичного обслуговування [2].

Від 48% до 67% обсягів туристичної діяльності в Україні забезпечують підприємства АР Крим, м. Києва та Одеської області. На Карпатський регіон (Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Чернівецька області) припадає 5-12% загальних туристичних обсягів туристичної діяльності [6].

Важливою складовою стратегії сталого розвитку є питання підготовки кадрів для туристської галузі. Створення системи підготовки та підвищення кваліфікації туристичних кадрів України відбуватиметься через навчання і стажування у спеціалізованих навчальних закладах держав-членів ЄС. Так, у зв'язку з пропозиціями по розвитку українсько-німецьких зв'язків у сфері підготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів туристичного та готельного профілю німецької компанії "Іннова Приват Академі ГмбХ" рекомендовано Інститут туризму Федерації профспілок України для встановлення безпосередніх

зв'язків і розробки спільних програм в сфері туристичного та готельного бізнесу, конкретних проектів з теоретичної та практичної підготовки кадрів готельного господарства у відповідності до міжнародних стандартів, у тому числі шляхом створення спільного підприємства.

З метою ознайомлення з прогресивним досвідом і новітніми технологіями у сфері туризму та готельного господарства, залучення до міжнародних стандартів якості туристичного обслуговування, що існують у світовому, в тому числі європейському, туристичному бізнесі, у м. Києві щороку проводиться ряд міжнародних виставкових і науково-практичних заходів, таких як Міжнародний турсалон "Україна".

На даний час в Україні на базі Навчально-науково-виробничого комплексу "Туризм, готельне господарство, економіка і право" реалізується спільний українсько-німецький проект "Модернізація професій готельної та ресторанної справи", в рамках якого, зокрема, створено модульний центр і учбовий готель. Німецькою Стороною запропоновано керівництву зазначеного навчального закладу здійснення ще одного спільного проекту "Сприяння підприємствам малого і середнього бізнесу в секторі туризму, гастрономії та готелів".

На виконання Протоколу офіційної зустрічі по співробітництву в галузі туризму між Державною туристичною адміністрацією України та Державним туристичним навчальним комплексом м. Кремс (Австрія), підписаного 21 січня 2003 р., здійснюється взаємний обмін студентами та фахівцями туристичної галузі, у тому числі з Інститутом економіки та права "Крок", Київським університетом туризму, економіки і права, Інститутом туризму Федерації профспілок України.

На даний час в м. Одеса реалізується спільний проект, запропонований Федеральним міністерством освіти, науки та культури Австрії, організацією "KulturKontakt" і туристичною школою м. Бад-Леонфельд. Метою проекту є трансфер ноу-хау в сфері підготовки туристичних фахівців.

Перехід до сталого розвитку туризму в Україні багато в чому визначається активною участю в цьому процесі туристичних регіонів. Для цього необхідно забезпечити розробку регіональних програм і місцевих стратегій стійкого розвитку.

Мета таких програм – обґрунтувати основні напрями переходу областей до сталого розвитку з урахуванням їх ефективної участі в загальній системі по реалізації цього процесу. Розробка програм, що відображають регіональні аспекти України, повинна здійснюватися як в рамках діючої системи державних прогнозів і програм соціально-економічного розвитку країни (як окремі розділи короткострокових, середньострокових і довгострокових прогнозів), так і як самостійні програмні документи, направлені на рішення всього комплексу соціальних,

економічних, екологічних проблем або окремих, самих проблемних, ситуацій на даній території.

Регіональні програми повинні враховувати: місцеві інтереси і проблеми сталого розвитку; наявні ресурси і необхідність їх збереження; соціальні і економічні аспекти; пріоритетність загальнодержавної програми сталого розвитку.

Виходячи з цього, в кожному регіоні повинні визначатися конкретні заходи, спрямовані на формування структури туристичного господарства на принципах сталого розвитку. Серед таких заходів у першу чергу необхідно здійснювати ті, які передбачають: вдосконалення регіональної структури економіки з урахуванням локальних екосистем; розвиток галузей і видів діяльності на основі наявних природних ресурсів з використанням прогресивних, адаптованих до місцевих умов технологій, що гарантують охорону навколишнього середовища; створення комфортних умов мешкання населення в міських і сільських поселеннях.

Дуже важливу роль для сталого розвитку туризму в Україні відіграє участь у Національній програмі Тасіс, яка створена для підтримки малих і середніх підприємств з метою забезпечення ефективного функціонування туристичної інфраструктури за напрямками міжнародних транспортних коридорів. У 1994 р. II Загальноєвропейська (Критська) транспортна конференція визначила 9 основних маршрутів МТК, III Загальноєвропейська транспортна конференція (1997 р.) до 9 коридорів додала 4 загальноєвропейські транспортні зони.

Критська конференція проходила в рамках Європейського співтовариства і визначила транспортні Коридори, 4 з цих 9 проходять територією України. За результатами досліджень англійського інституту "Рендел", щодо коефіцієнта транзитності, Україна займає перше місце в Європі. Але на сьогодні ступінь використання транспортної інфраструктури України ще досить низький. Прийняти Програму розбудови туристичної інфраструктури за напрямками національної мережі міжнародних транспортних коридорів та основних транспортних магістралей у 2004-2010 рр., затверджену постановою Кабінету Міністрів України від 12.05.2004 р. № 612. Загальною метою проекту є облаштування національної мережі міжнародних транспортних коридорів сучасною туристичною інфраструктурою, сприяння створенню конкурентоспроможного національного туристичного продукту та забезпечення сталого розвитку національної мережі міжнародних транспортних коридорів.

Основним вектором, на який має бути спрямований перехід до сталого розвитку туризму в Україні, є вектор соціалізації туризму, або розвиток в країні соціально-відповідального туризму. Соціально спрямовані види туризму – дитяче-юнацький; для людей з особливими потребами; заохочувальний (інсентив-туризм) для соціально незахищених верств населення. Механізм їх функціонування включає:

- державну систему пільг для суб'єктів індустрії туризму, які задіяні в даному сегменті;
- ліцензування даного напрямку діяльності;
- формування мережі спеціалізованих центрів обслуговування туристів в соціальних категоріях;
- нормативно-правове та законодавче забезпечення соціального туризму.

Пріоритетними напрямками розвитку туризму в Україні є курортно-лікувальний, культурно-пізнавальний, круїзний, релігійний, екологічний, активний та такі спеціальні види туризму як етнічний (фестивальний) та науковий.

Основними завданнями, визначеними для вирішення ефективного формування стратегії, є:

– створення, з урахуванням соціально-економічних інтересів та можливостей держави, ефективної моделі інвестиційної політики в галузі туризму;

– удосконалення організаційної структури управління; запровадження екологічних регламентів;

– удосконалення та розвиток законодавчої бази, що регламентує туристську діяльність.

Стратегія вдосконалення туристської індустрії в Україні передбачає здійснення державної політики з питань туризму як однієї з пріоритетних складових розвитку національної культури та економіки країни; державного стимулювання внутрішнього та іноземного (в'їзного) туризму), в тому числі через удосконалення системи оподаткування; державне фінансування відновлення пам'яток архітектури, культури, історії України; державну підтримку просування на міжнародний ринок туристського продукту України через міждержавні угоди та програми; створення сучасної інформаційно-маркетингової служби у сфері туристського бізнесу, в тому числі і на національному рівні; формування на регіональному та місцевому рівнях сприятливих умов для розвитку середнього та малого бізнесу; проведення широкомасштабних соціологічних досліджень прикладного спрямування з метою підвищення якості наданих послуг; внесення міністерствами та відомствами до своїх соціально-економічних планів і програм розділів сприяння розвитку туризму; розробку державного політики в сфері наукового забезпечення туризму в т.ч. системи підготовки кадрів та підвищення їх кваліфікації.

Стратегія спрямована на розвиток внутрішнього туризму та інтенсифікацію іноземного (в'їзного) на основі зосередження фінансових, інформаційних ресурсів, управлінських важелів на формуванні опорного туристсько-рекреаційного каркасу країни і формування і підтримки позитивного іміджу України на світовому туристичному ринку шляхом впровадження національної маркетингової стратегії вітчизняного туристичного продукту.

Реалізація стратегії повинна ґрунтуватися на інвентаризації природних, історико-культурних, інших туристсько-рекреаційних ресурсів та інфраструктури туризму, аналізі та оцінці їх стану; передбачати моніторинг стану ресурсів та інфраструктури туризму; спиратися на цю оцінку; спиратися на наявну статистичну базу з характеристики туристичних потоків.

Пріоритети сталого розвитку туризму – це формування соціально відповідального, екологічно спрямованого та економічно ефективного туризму як форми проведення населенням вільного часу на основі:

– розвитку національного туризму. Національним є туризм, забезпечений внутрішніми туристичними потоками та потоками іноземного (в'їзного) туризму, обслуговування яких здійснюється туроператорами-реціпієнтами (працюють "на прийом"), туроператорами внутрішнього ринку та туроператорами міжнародного туризму, які реалізують турпродукт (турпакет) закордонного (виїзного) туризму, прибутки від діяльності яких становлять внесок в державний бюджет;

– соціалізації туристичної діяльності, відродження в країні соціального туризму. Для цього необхідно запровадити систему пільг для туристичних дестинацій та суб'єктів індустрії туризму, які працюють в сегментах соціально орієнтованого туризму. Саме соціальний туризм, долучивши більш широкі верстви населення до подорожування, здатний створити стійкий внутрішній ринок туристичних послуг. А розвинутий внутрішній туристичний ринок є запорукою формування конкурентоздатного продукту і на ринку міжнародного туризму. екологізації туристичної діяльності в напрямку:

а) природо- та пам'ятоохоронної діяльності (посилення заповідального режиму, формування системи державного регулювання туристсько-рекреаційної діяльності (наприклад, через удосконалення нормативної бази, а саме гранично допустимих нормативів рекреаційно-туристичних навантажень); розширення мережі національних парків та інших рекреаційно-туристських територій; б) виховання екологічної культури як у туристів, так і у виробників турпродукту; в) ліцензування екологічно спрямованих видів туризму і надання їм пільгових умов функціонування, маркування екологічного продукту та екологічних дестинацій.

Формування туристсько-рекреаційної мережі країни, яка була б різнорівневою, мала лінійно-сітєвий характер і працювала за принципами "туристсько-логістичних коридорів". Це завдання потребує інвентаризації наявних ресурсів та інфраструктури, визначення їх стану та оцінки можливостей розвитку; визначення системи дискретних та ареальних елементів територіальної структури туризму, їх ієрархії, спеціалізації, рівня комплексності (сформованості), забезпеченості загальною та спеціальною інфраструктурою, інвестиційної привабливості; виявлення декількох перспективних дестинацій – брендів і їх "розкрутка" на рівні державних програм на ринку міжнародного туризму.

Формування "опорного каркасу" туристсько-рекреаційної мережі країни дасть можливість сконцентрувати фінансові, будівельні, кадрові ресурси, сформулювати конкурентоспроможний національний туристичний продукт для ринку міжнародного туризму.

На ринку масового іноземного туризму такими перспективними сегментами є: культурно-пізнавальний (екскурсійний) – формування пізнавальних турів по великих містах України з відпочинком в рекреаційних зонах Криму, Карпат чи лікуванням в санаторіях цих зон; екологічний у цих же рекреаційних зонах та національних парках; лікувальний; відновлення круїзів ріка-море. На ринку нестандартного попиту: релігійний; науковий; промисловий, техногенний, етнічний (фестивальний).

Перспективними центрами для розвитку іноземного (в'їзного) туризму мають стати всі міста, що є міжнародними аеропортами і крупними транспортними вузлами, мають порівняно потужну туристичну інфраструктуру, яка забезпечить різноманітність пропозиції – Київ, Харків, Львів, Одеса, Ялта, Дніпропетровськ, Донецьк.

Ареальними формами є курортні зони Криму та Причорномор'я, Карпатського регіону (Прикарпаття, Карпати, Закарпаття).

Тобто зусилля державної туристичної політики слід спрямовувати на:

- формування законодавчої та нормативно-правової бази;
- створення кадастру туристсько-рекреаційних територій, їх делімітації та надання їм відповідного статусу;
- цілеспрямоване формування туристсько-рекреаційних центрів та зон (за відповідними програмами) – розбудова загальної та туристичної інфраструктури, мережі закладів розміщення, харчування, дозвілля;
- кадрову політику держави з розбудови системи спеціальної освіти, зважаючи на комплексний, синтетичний характер діяльності в сфері туризму;

Зважаючи на обмеженість ресурсів, необхідність інтенсифікації та формування конкурентоспроможного продукту, основна увага повинна зосереджуватися на наступних питаннях: визначення пріоритетних напрямків та видів туризму і дестинацій; оцінці рівня розвитку та забезпеченості потужностями закладів індустрії туризму (заклади розміщення, харчування, дозвілля то-

що); удосконалення законодавчої бази та нормативно-правової бази з регулювання туризму; удосконалення системи управління туризму; розробка кадрової політики та науково-методичного забезпечення розвитку туризму і курортів; сприяння формуванню конкурентоспроможного туристичного продукту; розробка маркетингової стратегії з просування національного туристичного продукту на ринку міжнародного туризму, поглиблення міжнародного співробітництва;

Отже, в стратегії сталого розвитку важливо приділити увагу на: заходи із розвитку готельного господарства та санаторно-курортних закладів; заходи із розвитку дорожньої інфраструктури; заходи із розвитку мережі туристично-інформаційних центрів; заходи із розвитку в'їзного та внутрішнього туризму, а також екскурсійної діяльності, забезпечення належних умов безпеки туристів, захисту їх прав та законних інтересів; заходи із стимулювання дитячого та молодіжного туризму як ефективного засобу оздоровлення та виховання підростаючого покоління; запровадження нових та перегляд існуючих нормативних вимог до основних параметрів якості об'єктів туристичних і курортних послуг; створення сприятливих умов для розвитку інвестиційної сфери туризму і діяльності курортів, запровадження механізмів стимулювання для будівництва нових та реконструкції наявних об'єктів туристичної та курортної інфраструктури; здійснення заходів з посилення позитивного туристичного іміджу України на міжнародному туристичному ринку шляхом створення мережі туристично-інформаційних центрів в Україні та туристичних представництв за кордоном.

Висновки. Сутність сталого розвитку туризму полягає у формуванні екологічнобезпечної діяльності, такої діяльності суб'єктів сторін ринкових відносин (споживач – виробник), яка б за співвідношенням рівня розвитку та темпів розвитку була комплексно-пропорційна розвитку економічної, соціальної та екологічної сфер.

Розвиток туристичної та курортної сфери України впродовж останніх років характеризується позитивною динамікою: зростають обсяги в'їзного та внутрішнього туризму, підвищується ефективність господарської діяльності підприємств та продуктивність праці. Поступальність та інтенсивність розвитку галузі буде залежати від комплексної та планомірної реалізації стратегії створення та підтримки конкурентоспроможного українського турпродукту, його розгорнутої реклами на внутрішньому та зовнішньому ринках, впровадження інновацій, залучення інвестицій, ефективності впровадження комплексного підходу до розвитку туризму та курортів на регіональному рівні.

Стратегія сталого розвитку ґрунтується на суспільно-географічних принципах комплексно-пропорційного розвитку та історизму і спрямована на розвиток внутрішнього туризму та інтенсифікацію іноземного туризму на основі зосередження фінансових, інформаційних ресурсів, управлінських важелів на формуванні опорного туристсько-рекреаційного каркасу країни, а також формування та підтримки позитивного іміджу України на світовому туристичному ринку шляхом впровадження національної маркетингової стратегії вітчизняного туристичного продукту.

1. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: Методологія та методика аналізу, термінологія, районування. – К., 2001. 2. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти) – К., 2002. 3. Олійник Я.Б., Степаненко А.В. Теоретичні основи туризмології: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К., 2005. 4. Ткаченко Т.І. Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу: Монографія.-К., 2006. 5. Топчієв О. Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методика: Навчальний посібник. – Одеса, 2005. 6. Туризм в Україні. Статистичний збірник. – К., 2006.

Надійшла до редколегії 17.09.2007